

Het laatste decennium is in Duitsland de interesse in het thema 'Mannen in de kinderopvang' alleen maar gegroeid. Het aantal mannelijke professionals in de Kitas (Kindertagesstätten of kinderdagverblijven) is in de periode van 2002 tot 2011 bijna verdubbeld.

Meer mannen in de

DOOR: TIM ROHRMANN – Parallel aan de stijging van het aantal mannelijke medewerkers¹ is het zwaartepunt in de officiële discussies over gendervragen en kansengelijkheid verschoven. De bezorgdheid over probleemgedrag en het achterblijven in prestaties bij jongens heeft geleid tot een nieuwe benadering in het beleid ten aanzien van jongens en mannen. Het Federale Ministerie voor Familie, Senioren, Vrouwen en Jeugd (BMFSFJ) maakt van het thema 'Mannen in de Kitas' een zwaartepunt. Sinds 2008 heeft het BMFSFJ dan ook verschillende projecten rond 'Mannen in de Kitas' opgestart en gefinancierd.

In de jaren 2008 en 2009 zijn op bondsniveau een kwalitatieve en kwantitatieve sprong gemaakt. Onderzoeksresultaten tonen aan dat mannen door hun vrouwelijke collega's en de besturen en zeker door de ouders verwelkomt worden. De deuren van de instellingen staan wijd open voor de mannen. Tegelijk leggen de onderzoeksresultaten grenzen en obstakels bloot, die de werving van meer mannen bemoeilijken.

Het resultaat is de oprichting van de nationale 'Coördinatieraad Mannen in de Kitas', verbonden aan de Katholieke Hogeschool voor Sociale Wetenschappen in Berlijn. Deze raad werkt samen met verantwoordelijken uit politiek en praktijk aan een toename van mannelijke krachten in de komende jaren. De bedoeling is een grotere veelzijdigheid in de Kitas te verwezenlijken; ook de kwaliteit van de pedagogische praktijk moet verbeterd worden.²

Als volgende stap initieerde het Ministerie een modelprogramma, dat door het Europese Sociaalfonds (ESF) met meer dan 13 miljoen euro is gefinancierd. Zestien regionale modelprojecten ontwikkelen concrete strategieën en activiteiten rond het initiatief 'Meer Mannen in de Kitas'. Het ministerie financiert bovendien een onderzoeksproject aan de Protestantse Hogeschool Dresden. Deze zogenoemde 'Tandem Studie' onderzoekt in een experimentele aanpak de vraag of er daadwerkelijk gedragsverschillen tussen mannelijke-

vrouwelijke werknemers van de Kitas bestaan.

De reactie van de media en de publieke opinie voor al deze projecten is zeer positief. Dat is des te opvallender omdat de aanwezigheid van mannen in de Kitas in Duitsland tot voor enkele jaren helemaal geen onderwerp was. De redenen voor dit huidige enthousiasme zijn verschillend en voor een deel ook problematisch.

Vaak wordt de visie verdedigd, dat mannen in het bijzonder belangrijk zijn voor jongens. Vraag is dan of dat ook zo is voor de jongens in de kleuterschool? Daarover bestaat tot op heden nauwelijks onderzoek. Als we echter met mannelijke professionals praten, dan geven ze aan dat meisjes zich evenzeer als de jongens in gelijke mate voor hen interesseren. In feite is dat niet verrassend: uit de ontwikkelingspsychologie weten we dat kinderen niet alleen gelijkgeslachtelijke voorbeelden nodig hebben, maar dat referentiepersonen van het andere geslacht even belangrijk zijn. Vaak wordt van mannen ook verwacht dat ze meer 'mannelijkheid' of mannelijke elementen in het aanbod van de Kitas brengen. Geslachtsgemengde teams neigen vaak naar een genderspecifieke opdeling van taken en activiteiten. Soms aanvaarden alle collega's van beiderlei kunne dat, ook als het in strijd is met het perspectief van gelijke behandeling en het doorbreken van stereotype rolpatronen.

In andere gevallen ontstaan conflicten als een man in een team opgenomen wordt. Vrouwelijke collega's reageren dan geïrriteerd als een man 'te mannelijk' is, bijvoorbeeld als hij met de kinderen te hoog in een boom klautert: dat wordt dan door de vrouwen als 'te risicovol' gezien.

In weer andere gevallen, en allicht op nog grotere schaal, voldoen mannen niet aan de verwachtingen, die hun vrouwelijke collega's met 'echte mannelijkheid' associëren. Misschien interesseren deze mannen zich niet voor voetbal, hebben ze geen zin om zich met technische apparatuur bezig te houden of hebben 'twee linkse handen' tijdens de handenarbeid. Samengevat: ze zijn

niet bereid om het klassieke 'mannenwerk' in de instelling op zich te nemen.

We geloven niet dat jongens behoefte hebben aan mannelijke voorbeelden, die hen het traditioneel mannelijke gedrag voorleven. Daarentegen proberen we de vraag naar gendergemengde teams te verbinden met aanzetten tot een geslachtsbewuste pedagogie.

Zowel de ESF-modelprojecten als andere lokale- en regionale projecten hebben een groot gamma aan initiatieven en maatregelen opgestart waarmee meer mannen voor de kinderopvang-sector gewonnen kunnen worden.

Beroepsoriëntering

Veel projecten werken samen met scholen en arbeidsbureau's in de voorlichting van jongeren over mogelijke beroepskeuzes in de Kitas. Ze nemen deel aan de Boys' Day, die mannelijke jongeren een eerste kans geeft om eindelijk eens in tot nog toe door vrouwen gedomineerde beroepen 'rond te neuzen'. Een bijzonder hoogtepunt is een oude US-schoolbus, die meerdere projecten voor gender-workshops en beroepsoriënteringen gebruiken.

Opleiding en verdere vorming

Talrijke projecten werken samen met scholen en hogescholen, die vakmensen voor de opvang en educatie van jonge kinderen opleiden. Daarbij ontwikkelen ze zowel concepten voor een genderbewuste pedagogie als voor de omgang met geslachtsverhoudingen op school en tijdens het werk. Veel projecten hebben ook een omvangrijk aanbod van bijscholingscursussen rond genderspecifieke thema's aan.

Geslachtsbewuste pedagogie

Een genderbewuste pedagogiek gericht op gelijke kansen en gelijke rechten maakt deel uit van de pedagogische curricula die in de Duitse bondslanden gebruikt worden. Voor vakmensen

Kitas van Duitsland

in de praktijk blijven de daarin geformuleerde doelstellingen evenwel vaak abstract; ze geven weinig aanwijzingen voor de praktische realisatie. In de context van projecten, die de verhoging van het mannenaandeel beogen, hebben veel Kitas concrete initiatieven rond een genderbewuste pedagogie opgestart, zoals bijvoorbeeld de uitbreiding van het spelmateriaal en de reflectie op prentenboeken die vanuit het perspectief van de genderproblematiek zijn gemaakt. Daarbovenop is het werk met de vaders een bijzonder belangrijk aandachtspunt.

Ondersteuning van mannelijke vakmensen in de Kitas

Sinds lang bestaan in Duitsland werkgroepen voor mannelijke medewerkers. In de laatste jaren zijn daar veel werkgroepen bijgekomen, voor een deel in het kader van het ESF-programma. Ondertussen tellen we in de hele Bondsrepubliek meer dan 25 mannelijke werkgroepen en een over het hele land verspreid netwerk.

Ondersteuning van gemengde teams

Meerdere ESF-projecten bieden training voor gemengde teams aan. De inschakeling van mannen in vrouwgedomineerde teams is niet altijd eenvoudig. Gemengde teams garanderen gendergerechtigheid en de veelzijdigheid in de pedagogie, maar dit veronderstelt wel de bereidheid om na te denken over de eigen houding tegenover genderproblematiek en het geslachtstypische gedrag. Daarvoor hebben de teams tijd en professionele ondersteuning nodig.

Omscholingen

Sinds de initiatieven van de BMFSFJ gestart zijn, staan de telefoons roodgloeiend: honderden mannen informeren naar mogelijkheden om naar het werkterrein van de Kitas over te stappen. Helaas

is dat geen eenvoudige weg, want een meerjarige opleiding is een voorwaarde voor werk in de Kitas.

Tegen de achtergrond van een toenemend tekort aan arbeidskrachten worden de laatste tijd verkorte omscholingstrajecten aangeboden. Daartegen bestaat aanzienlijke weerstand van vakorganisaties en vakbonden, omdat ze, niet ten onrechte, vrezen voor kwaliteitsverlies. Anderzijds mag van deze volwassen nieuwelingen in het vak, die vaak tussen 30 en 40 jaar zijn, niet zonder meer verwacht worden dat ze met 16 tot 18-jarige studentes nog eens voor ettelijke jaren in de schoolbanken kruipen. De ontwikkeling van realistische concepten voor de kwalificering van deze zowel mannelijke als vrouwelijke mensen uit andere branches, zonder dat daarbij kwaliteitseisen in het pedagogische werk verloren gaan, is een belangrijke taak voor de komende jaren.

Werk in de openbaarheid

Veel projecten zijn campagnes gestart om meer mannen voor de kinderopvang te werven. Zij maken gebruik van radiospots, posters, flyers, films en filmpjes op YouTube. Enkele van deze campagnes hebben veel publieke belangstelling gewekt, zoals bijvoorbeeld de radiospot die de laatste zomer in de vakantieregio's van Mecklenburg-Vorpommern te horen was, of de postercampagne in de metro van Hamburg. Verschillende ESF-projecten hebben een eigen website, een facebookpagina en fora op het internet.

We zouden nog talrijke andere activiteiten kunnen vermelden, maar daarbij blijven twee centrale vragen onbeantwoord:

- Wat is de betekenis en het doel van al deze projecten? Leidt een sterkere deelname van mannen tot meer gelijkheid tussen mannen en vrouwen, zoals het ministerie en toonaangevende specialisten stellen? Of moeten we vrezen dat het in weerwil van de intenties van de projecten tot een terugval in de gelijkheid komt, waarbij de discussies over gender-

thema's opnieuw tot zagezegd 'natuurlijke verschillen' gereduceerd wordt en gendertypisch gedrag op die manier mogelijk versterkt wordt?

- Wat zal er gebeuren als de hype voorbij en het geld voor de modelprojecten uitgegeven is? De verandering in de visie op de rol van mannen en vrouwen in de opvoeding en begeleiding van kinderen is een langdurige onderneming, die niet zomaar in een paar jaar kan bereikt worden. Hoe kunnen kinderopvangorganisaties het doel van evenwichtige relaties tussen mannen en vrouwen op de lange termijn verankeren in het personeelsbeleid en in het dagelijkse leven?

*Dr. Tim Rohrmann is coördinator van het project Männer in Kitas aan de Katholische Hochschule für Sozialwesen in Berlin.
E: rohrmann@koordination-maennerinkitas.de*

Literatuur:

Creemers, Michael; Krabel, Jens en Calmbach, Marc (2010). Männliche Fachkräfte in Kindertagesstätten. Eine Studie zur Situation von Männern in Kindertagesstätten und in der Ausbildung zum Erzieher. Berlin: Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen & Jugend.

Koordinationsstelle Männer in Kitas (Hg.) (2012). Männer in Kitas. Eine Anthologie. Opladen: Barbara Budrich.

1. HET AANTAL MANNEN (WAARONDER OOK MANAGEMENT, STAGIAIRES EN VRIJWILLIGERS) STEEG VAN 8.182 NAAR 15.592. HUN AANDEEL OP HET TOTAAL DAALDE VAN 2,5 PROCENT NAAR 3,8 PROCENT DOORDAT ET TOTAAL AANTAL WERKNEMERS STEEG.
2. W: KOORDINATION-MAENNERINKITAS.DE